

НАПРЯМ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-264-0-17>

ПЕРЕВАГИ ПРОБАЦІЇ НАД МІСЦЯМИ НЕСВОБОДИ В УКРАЇНІ

Богатирьова О. І.

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
Офіс Генерального прокурора України
м. Київ, Україна*

Введення в Україні у 2015 році систему пробації – це один із шляхів створення ефективної системи кримінальної юстиції. І хоча ця система карає особу за вчинення кримінального правопорушення (злочин або кримінальний проступок) разом із тим вона водночас, дає можливості засудженій особі пройти соціалізацію, ресоціалізацію та реінтеграцію в умовах не пов'язаних з позбавленням волі.

Серед переваг пробації над місцями несвободи в Україні варто виділити такі:

1. Вплив загально соціальних передумов на місця несвободи та інститут пробації. Пробація стала однією з альтернатив місць несвободи, продемонструвавши свою ефективність і низьку ефективність місць несвободи, в частині зростання масштабів пенітенціарної злочинності, що зумовило пошук ефективніших засобів її протидії. Крім того місця несвободи показали невідповідність покарань у виді позбавлення волі на певний строк і довічного позбавлення волі соціальним очікуванням.

Більше того, антигуманний характер місць несвободи – з її каральним момент переважає над виховним, коли засуджений вилучається зі звичного середовища і позбавляється налагоджених соціальних зв'язків, які дають можливість ототожнювати себе з іншими членами суспільства.

2. Державні витрати на утримання засуджених. І це дуже важливо, оскільки державі завжди було вигідніше контролювати особу в суспільстві, аніж відправляти її в місця несвободи, де на утримання засуджених держава має витратити немалі кошти. Що ж до суб'єктів пробації, то їм теж не надається безкоштовне харчування й проживання. Навіть інтенсивні моделі пробації, наприклад, поєднання реабілітаційних та освітніх програм із частковим домашнім арештом, який

супроводжується моніторингом, як правило, є дешевшим за найбільш спартанські умови утримання в місцях несвободи.

До речі, якщо звернутися до зарубіжного досвіду функціонування пробації то наприклад по всій Європі співвідношення вартості пробації й витрат на тюремне ув'язнення коливається між 1:10 і 1:25. Отож завдяки пробації набагато більше можна зекономити, якщо постійно зменшувати обсяги використання в'язниць, уникати будівництва додаткових пенітенціарних закладів або навіть закривати наявні.

Крім того, винесення вироку, який дасть можливість людині залишитися в суспільстві, означатиме, що вона, влаштувавшись на роботу, зможе утримувати себе й сім'ю, а отже, робити прямий економічний внесок у розвиток суспільства. Отож, утримання великої кількості громадян у виправних установах важким тягарем лягає на бюджет держави, стримує вирішення багатьох соціальних завдань, сприяє поширенню звичаїв і традицій кримінального середовища.

3. Позитивною стороною пробації вважається те, що засуджена особа не потрапляє до місць несвободи. *А отже, не переймає «кримінальну субкультуру», а найголовніше не втрачає соціальних зв'язків та навичок, оскільки місця не свободи, за визначенням вітчизняного вченого А.І. Богатирьова характеризуються високим рівнем психологічної напруженості як серед засуджених так і персоналу установ виконання покарань [1, с. 82]. А це всю чергу не завжди допомагає засудженому позитивно пройти шлях соціалізації, ресоціалізації та реінтеграції в суспільство. Більше того, вчинення засудженими в місцях несвободи нового кримінального правопорушення демонструє пенітенціарну злочинність, як соціально-правове явище, яке притаманне саме місцям несвободи.*

4. Вплив війни на процес відбування покарання засудженими. На жаль, війна в Україні певним чином вплинула на функціонування уповноважених органах з питань пробації, особливо на окупованих ворогом територіях, однак її працівники продовжували працювати надаючи суттєву допомогу суб'єктам пробації насамперед, моральну та психологічну підтримку.

Важливою складовою цього процесу для суб'єктів пробації є своєчасне прибуття на реєстрацію до уповноваженого органу з питань пробації та надання інформації про зміну місця перебування. Саме в умовах війни, коли місце проживання суб'єкта пробації було в окупації ворогом, він міг залишити це місце і переїхати самотужки в більш безпечне.

Інша справа, функціонування виправних колоній на окупованих ворогом територіях, оскільки вони є режимними об'єктами і всі ризики які там відбуваються напряму пов'язані із засудженими і персоналом який їх обслуговує.

Варто також зазначити, що в умовах війни засуджені в місцях несвободи позбавлені права самостійно приймати рішення про евакуацію, або

самостійно залишати місця несвободи, оскільки такі дії тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Ключовою перевагою сучасної пробації від місць несвободи є її соціальний складник, що включає себе: досудову доповідь, заходи соціальної реабілітації засуджених, визначення оцінки ризиків суб'єктів пробації під час відбування покарання тощо.

Висновок. Отож, відповідно до статті 1 Закону України «Про пробацію», *пробація* – це система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [1].

А місця несвободи в Україні – це державні установи на території яких ізолювано утримуються засуджені до покарання у виді позбавлення волі на певний строк або довічно, обмеживши їх в своїх правах на свободу і пересування без дозволу адміністрації органів і установ виконання покарання (курсів наш О. Богатирьова).

Література:

1. Богатирьов А.І. Антикриміногенний вплив на злочинність в місцях несвободи України : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика» 2019. 432с. С. 82
2. Закон України Про пробацію. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення 08. 10. 2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-264-0-18>

УПОВНОВАЖЕНИЙ ОРГАН З ПИТАНЬ ПРОБАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Буряк К. М.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємництва, організації виробництва та теоретичної і прикладної економіки

Українського державного хіміко-технологічного університету

м. Дніпро, Україна

На долю українського суспільства останнім часом випало багато випробовувань. На жаль, ці обставини провокують виявлення негативних тенденцій, які притаманні нашому суспільству, однією з яких є зростання домашньої злочинності.